

Marjukka Hietaniemi, Ismo Risku, Suvi Ritola,
Janne Salonen ja Hannu Uusitalo

How do earnings-related pensions develop? Calculations until 2050

Raportti keskittyy tutkimaan Suomen työeläkkeiden pitkän aikavälin kehitystä. Tavoitteena on vastata kolmeen kysymykseen: miten eläkkeiden reaaliarvo kehittyy, mitä tapahtuu eläkkeiden korvausasteille ja miten eläkkeet kehittyvät suhteessa ansioihin? Näitä kysymyksiä analysoidaan käyttämällä kolmea eri aineistoa ja laskelmaa. Ensinnäkin Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskentamallia käytetään tuottamaan laskelmia, jotka ovat yhteneväisiä eläkemeno- ja rahoitusarvioiden kanssa. Toisekseen käytetään tietoja vakuutetun väestön todellisista työurista ja työansioista arvioitaessa tulevien eläkkeiden tasoa. Kolmanneksi esitetään Euroopan unionin eläkepoliittisen työn yhteydessä sovittuihin esimerkkitapauksiin perustuvia laskelmia eläketasoista.

Taloukasvu lisää eläkkeiden reaaliarvoa

Tuleva taloukasvu on ratkaiseva eläkkeiden reaaliarvon kannalta. Eläkemenon ja -maksujen pitkän aikavälin laskentamallille perustuvat laskelmat olettavat palkkojen vuotuisen reaali-kasvun olevan 1,75 prosenttia. Koska työeläkkeiden taso on sidottu ansiotasoon, palkan nousut johtavat myös kohonneisiin eläkkeisiin. Laskelmien mukaan työeläkkeiden reaaliarvo nousee 50 prosenttia seuraavan kahdenkymmenen vuoden aikana. Vuoteen 2050 mennessä tämä reaaliarvo kaksinkertaistuu. Jos tulot jäävät pienemmiksi kuin peruslaskelmassa on oletettu, myös eläkkeiden reaalinen kasvuvauhti hidastuu, ja päinvastoin.

Yksilökohtaisiin työuratietoihin perustuvat laskelmat antavat samansuuntaisia tuloksia. Vuonna 1980 syntynyt henkilö voi odottaa saavansa eläkkeen, joka on keskimäärin 60 prosenttia korkeampi kuin vuonna 1945 syntyneen henkilön eläke.

Korvausaste nousee seuraavan 10–15 vuoden aikana ja kääntyy sitten laskuun

Yksilökohtaisia tietoja käyttävät laskelmat perustuvat 32–36-vuotisiin työuriin. Bruttokorvausasteet ylittävät 46 prosenttia 63 vuoden iässä eläkkeelle siirtyvillä henkilöillä ja 55 prosenttia 65 vuoden iässä eläkkeelle siirtyvillä henkilöillä. Nettokorvausasteet ovat 7–9 prosenttiyksik-

köä korkeammat kuin bruttokorvausasteet. Esimerkkiuriin perustuvien laskelmien osalta korvausasteet nousevat vuonna 1940 syntyneestä kohortista vuonna 1945 syntyneeseen kohorttiin siirryttäessä. Sen jälkeen elinaikakerroin (vuoden 2005 eläkeuudistuksessa käyttöön otettu tekniikka, jolla eläkemeno sopeutetaan nousevaan elinajan odotteeseen) alkaa alentaa korvausasteita. Esimerkkilaskelmat osoittavat, että pidemmillä työurilla on huomattava vaikutus korvausasteeseen. Korvausaste voi esimerkiksi nousta 14 prosenttiyksiköllä, jos henkilö ei siirry eläkkeelle 63 vuoden iässä vaan jatkaa työssä vielä viisi vuotta.

Suhteellinen eläketaso nousee seuraavan 10–15 vuoden aikana ja kääntyy sitten laskuun

Kolmas tapa, jolla voimme tarkastella eläkkeiden riittävyyttä, on suhteuttaa eläkkeet keskimääräisiin ansioihin. Tällöin puhutaan suhteellisesta eläketasosta.

Keskimääräinen vanhuuseläke vuonna 2003 oli noin 48 prosenttia keskimääräisestä ansiotasosta. Nettotasolla laskettuna prosentti on 55. Nämä luvut viittaavat vanhuuseläkekantaan. Alkavat vanhuuseläkkeet ovat korkeammat suhteessa keskimääräisiin ansioihin, lähes 60 prosenttia.

Pitkän aikavälin laskentamallille perustuvat laskelmat viittaavat siihen, että suhteelliset työeläkkeet nousevat seuraavan 10–15 vuoden aikana. Tämä johtuu järjestelmän kypsymisestä. Suhteellinen eläketaso kääntyy laskuun 2020-luvulla, ja 2040-luvulla se on suunnilleen tämän hetken tasolla. Alkavien vanhuuseläkkeiden suhteellinen taso pysyy nykyisenä suunnilleen seuraavat kymmenen vuotta, jonka jälkeen se kääntyy laskuun. Yksilökohtaisiin ansiouriin perustuvat laskelmat osoittavat myös samansuuntaista kehitystä. Nuorempien kohorttien suhteelliset eläketasot laskevat nyt eläkkeelle jäävien tai muutaman vuoden sisällä eläkkeelle jäävien kohorttien tasosta.

Tulokset riippuvat väestöennusteisiin ja talousennusteisiin liittyvistä oletuksista. Joitakin herkkystarkasteluja tehtiin, jotta paremmin ymmärretään näiden oletusten merkitystä. Väestökehitys voi poiketa peruslaskelmasta mitä tulee syntyvyyteen, siirtolaisuuteen ja kuolevuuteen. Kaksi ensiksi mainittua tekijää vaikuttavat maksuihin, mutta eivät eläkkeiden tasoon. Toisaalta kuolevuuskehityksellä on suhteellisen pieni vaikutus maksuihin, mutta merkittävä vaikutus suhteellisiin eläketasoihin, sillä elinaikakerroin sopeuttaa vanhuus- ja perhe-eläkkeet elinajan odotteen muutoksiin. Lyhyellä aikavälillä muutokset työllisyysasteessa eivät vaikuta suhteellisiin eläketasoihin, mutta niiden vaikutus maksuihin on huomattava. Pitkällä aikavälillä työllisyysaste on tärkeä suhteellisten eläketasojen kannalta, ei niinkään maksujen kannalta. Ansiotason kasvuvauhdin nousu peruslaskelmaan verrattuna alentaa maksuja jonkin verran ja parantaa huomattavasti eläkkeiden reaaliarvoa. Suhteellinen eläketaso jää silti alhaisemmaksi, jos ansiot nousevat nopeammin. Sijoitustuotoilla on suuri vaikutus maksuihin, mutta vain pieni vaikutus eläkkeiden tasoon.

Tulosten merkitys eläkepolitiikan kannalta

Tämän raportin tavoitteena on laskea minkä suuruisia eläkkeitä suomalaisilla on odotettavissa tulevaisuudessa. Herkkyystarkastelu auttaa myös kuvaamaan muiden kuin peruslaskelmassa käytettyjen tekijöiden kehityksen vaikutusta.

Suomen ikääntyvä väestö on aiheuttanut päättäjille ja yleensä Suomen väestölle kahdenlaisia huolenaiheita. Toinen on kysymys siitä, riittävätkö rahat ja eläkemaksujen maksajat rahoittamaan eläkkeet. Vuonna 2004 Eläketurvakeskus osallistui tähän keskusteluun julkaisemalla raportin eläkemenon ja -maksujen pitkän aikavälin kehityksestä. Tulokset osoittivat, että vaikka eläkemeno nousee huomattavasti, maksut nousevat maltillisemmin.

Toinen huolenaihe on ollut eläkkeiden riittävyys. Tämä raportti on osa tuota keskustelua. Näiden laskelmien tuloksia ei voi kuitenkaan kuvata dramaattisiksi. Sopivampi kuvaus on ehkä että tulokset ovat rauhoittavia.

Pitkällä aikavälillä eläkkeiden reaaliarvo nousee ansiokehityksestä riippuen. Korvausaste nousee vielä suunnilleen kymmenen vuotta, jonka jälkeen hienoinen lasku on todennäköinen. Suhteelliset eläketasot osoittavat samansuuntaista kehitystä.

Pitkän aikavälin laskun korvausasteissa ja suhteellisissa eläketasoissa voi sanoa johtuvan pääosin elinaikakertoimesta, jonka odotetaan alentavan alkavia vanhuuseläkkeitä. Kertoimen vaikutusta voi kompensoida käyttämällä osan, noin puolet, lisääntyneestä elinajasta työntekoon. Toinen puolikas lisää näin ollen eläkkeellä vietettävien vuosien määrää.

Lisätietoja

Hannu Uusitalo, Eläketurvakeskus

Sähköposti: hannu.uusitalo@etk.fi

Puhelin: 010 751 2579

Aineistotilaukset: aineistotilaukset@etk.fi

ISSN 1238-5948

ISBN (pdf) 951-691-045-9

ISBN (sid.) 951-691-044-0

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511

Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511

Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Tel. +358 10 7511

Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi

>julkaisut